

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 4 marca 2004 r.

36387

RPO-439401-03-XI

Pan Profesor Jerzy Hausner
Wiceprezes Rady Ministrów
- Minister Gospodarki, Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowny Panie Premierze,

Od czerwca 2003 r. występują w sprawie ochrony praw dziecka w związku z realizacją audycji telewizyjnych na terenie placówek opiekuńczo-wychowawczych (pisma o sygnaturze jak wyżej). Asumpt do tych działań stanowi emisja telenoweli dokumentalnej „Kochaj mnie” w programie II TVP (a wcześniej także telenoweli „Dziewczęta z ośrodka”, której nadawania, po pierwszych wystąpieniach zaprzestano). W mojej ocenie poza kontrolą pozostaje sposób realizacji tej audycji, co pozwala na ewidentne naruszenia sfery prywatności i życia rodzinnego dzieci. Poza kontrolą pozostaje także fakt przejęcia przez twórców programu aktywnej roli w procedurze adopcyjnej z wszystkimi, trudnymi do przewidzenia skutkami. We wcześniejszych wystąpieniach prosiłem również o przeanalizowanie, np. w specjalistycznej ekspertyzie, następstw tego programu dla dzieci - bohaterów poszczególnych jego odcinków.

Kwestia uzgodnienia zasad współpracy z dziennikarzami realizującymi tego typu programy była tematem dwóch spotkań w moim biurze (22 stycznia i 24 lutego br.). W drugim z nich - oprócz osób bezpośrednio związanych z realizacją programu, Kierownictwa Departamentu Pomocy Społecznej MGPIPS, Rzecznika Praw Dziecka, Pana Pawła Jarosa oraz Przewodniczącej Komitetu Ochrony Praw Dziecka, Pani Poseł Mirosławy Kątniej - wzięli udział również dyrektorzy i pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych i ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, którzy podjęli się współpracy z ekipą realizatorów lub obserwowali następstwa takich działań.

Uczestnicy spotkania nie mieli wątpliwości co do tego, że udział dzieci w takich programach wymaga określenia nieprzekraczalnych standardów, które muszą być zachowane w kontaktach dzieci-wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych z przedstawicielami środków przekazu.

Odpowiedzialność za dziecko umieszczone poza rodziną - w placówce ponosi państwo; za przestrzeganie praw dziecka na terenie placówki odpowiada dyrekcja placówki; o kształcie przepisów wykonawczych i zarządzeń obowiązujących jednostki podległe organowi, który je wydaje, decyduje ów organ. Standardy ochrony, praw dziecka, w tym prawa do ochrony przed arbitralną i nieuprawnioną ingerencją w jego życie prywatne zostały, na mój wniosek (wystąpienie do Przewodniczącej Sejmowej Komisji Pomocy Społecznej i Rodziny z dnia 23 października ub.r. - RPO-453781-03-XI) wprowadzone do uchwalonej już przez Sejm RP ustawy o pomocy społecznej. Winno to dać podstawą do ich odpowiedniego zabezpieczenia w aktach niższego rządu.

Do czasu całościowego uregulowania tej zaniedbanej problematyki zwracam się do Pana Premiera o pilne opracowanie instrukcji dla dyrektorów placówek. Powinna ona zawierać następujące wskazania:

- zasadą jest wymaganie przez dyrektorów placówek zapewnienia pełnej anonimowości niepełnoletnim wychowankom placówek w wypowiedziach dotyczących ich życia prywatnego i rodzinnego, także wówczas, gdy oni i ich rodzice udzielą formalnej zgody na udział w programie;

- dziecku, które udziela wypowiedzi, należy zapewnić opieką psychologiczną przez cały czas realizacji programu; dziecko powinno mieć informację, że może odmówić odpowiedzi na pytania dotyczące życia prywatnego i rodzinnego, a nawet wycofać się z udziału w nagraniu;

- przed podjęciem przez dyrektora decyzji co do ewentualnego udziału dzieci w programie, dzieci powinny mieć pełną informację o jego celu, tematyce, oczekiwaniach dziennikarzy w stosunku do nich, aby na tej podstawie mieć możliwość wypracowania własnej opinii w sprawie i przedstawienia jej dyrektorowi;

- dyrektor, a także wychowanek w wieku powyżej 13 lat powinni mieć zapewnioną możliwość autoryzacji materiału z udziałem wychowanka.

Proszę również o zorganizowanie grupy roboczej, złożonej z ekspertów ze strony świata mediów, nauki i praktyków, która wypracuje ogólne standardy dotyczące zasad relacji między dziećmi a przedstawicielami wszelkiego rodzaju środków przekazu. Głos w tej sprawie przedstawi również chętnie - zgodnie z oczekiwaniami osób, które brały udział w spotkaniu w dniu 24.02 br. - Rzecznik Praw Obywatelskich.

Na podstawie art. 16 ust. 1 i art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. (Dz.U. z 2001 r. Dz.U. Nr 14, poz. 147) zwracam się do Pana Premiera o spowodowanie bezzwłocznego podjęcia działań umożliwiających zabezpieczenie praw dzieci - wychowanków placówek. Nie jest możliwe osiągnięcie pozytywnych celów, gdy używa się

niedobrych środków. Przedmiotowe traktowanie dzieci, upublicznienie trudnych problemów ich rodzin nie może budować właściwie pojmowanej wrażliwości społecznej ani też tworzyć podstaw lepszej przyszłości poszczególnych dzieci.

Z wyrazami szacunku

/-/